

Jaarrekening

Bestuurs-verslag 2016

Toekomstbestendig grenzen verleggen

www.hvhl.nl

van hall larenstein
university of applied sciences

Jaarrekening

2016

Stichting Van Hall Larenstein

Inhoudsopgave

1. Financieel Verslag 4

1.1 Resultaat 2016 4

1.2 Investeringsbeleid 5

1.3 Treasurybeleid 5

1.4 Publiek en private activiteiten 6

2. De begroting en de vooruitzichten voor 2017 7

3. Geconsolideerde jaarrekening 8

3.1 Geconsolideerde balans 8

3.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten 9

3.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 10

3.4 Toelichting op de geconsolideerde balans 11

3.5 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten 17

4. Waarderingsgrondslagen 24

4.1 Activiteiten 24

4.2 Groepsverhoudingenn 24

4.3 Consolidatiegrondslagen 24

4.4 Verbonden partijen 25

4.5 Schattingen 25

4.6 Toelichting op kasstroomoverzicht 25

4.7 Leasing 25

4.8 Financiële instrumenten en risicobeheersing 25

4.9 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva 27

4.10 Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten 31

4.11 Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht 32

5. Overige toelichting 33

5.1 Gebeurtenissen na balansdatum 33

5.2 Opgave bestemming saldo van baten en lasten 33

6. Enkelvoudige jaarrekening 34

6.1 Enkelvoudige Balans 34

6.2 Enkelvoudige staat van baten en lasten 35

6.3 Toelichting op de enkelvoudige balans 36

6.4 Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten 41

7. Overige gegevens 44

7.1 Controleverklaring onafhankelijke accountant 44

Bijlagen

A. Baten werk in opdracht van derden naar type financier en type omzet 46

B. Geoormerkte doelsubsidies OCW en EZ (Model G) 47

1. Financieel Verslag

1.1 Resultaat 2016

Dit betreft het resultaat van Stichting Van Hall Larenstein. Op 14 februari 2017 heeft er een juridische fusie plaatsgevonden, op basis waarvan met ingang van 1 januari 2016 de groepsmaatschappijen Stichting Business Center Van Hall, Stichting Onroerend Goed Larenstein en Stichting Larenstein Transfer zijn opgegaan in Stichting Van Hall Larenstein.

Vanaf medio 2016 is Stichting Van Hall Larenstein bestuurder van Stichting WAC (Waterapplicatie-centrum) en worden de cijfers van Stichting WAC opgenomen in de geconsolideerde cijfers van Stichting Van Hall Larenstein.

De geconsolideerde jaarrekening 2016 sluit af met een positief resultaat van € 321.000 en is daarmee € 321.000 positiever uitgevallen dan was begroot.

Liquiditeit
De liquiditeit uitgedrukt in de current ratio ligt op hetzelfde niveau als in 2015. Per 31-12-2016 bedraagt de current ratio 0,6. Per 31-12-2015 was dit 0,6.

Hogeschool Van Hall Larenstein stuurt op een current ratio van 0,7, daarbij is sprake van een gezonde financiële positie. Hierbij wordt namelijk rekening gehouden met de structurele post aan vooruit ontvangen collegegelden en projectgelden. De current ratio ligt een fractie lager, doordat de vooruit ontvangen gelden op projecten incidenteel hoger uitvallen per 31-12-2016.

Het saldo van de liquide middelen per 31 december 2016 bedraagt € 5,0 mln., bestaande uit de BNG depositorekening bij BNG van € 5,1 mln. en ABN-AMRO rekening-courant van -/- € 0,1 mln.

Medio 2016 is Van Hall Larenstein overgestapt naar een andere huisbankier, van de Rabobank naar ABN-AMRO Bank. Via ABN-AMRO Bank is er een lening aangetrokken van € 8,0 mln. voor de financiering van de verbouwing van locatie Leeuwarden en een kredietfaciliteit van € 2,0 mln. voor de financiering van het werkkapitaal.

De liquide middelen zijn voor € 5,1 mln. niet vrij beschikbaar, dit betreft een depositierekening bij de BNG, waarvan het saldo volledig wordt aangewend om de lening aan de BNG af te lossen. De looptijd van de depositorekening is gelijk aan de looptijd van de lening en de saldi lopen recht evenredig af.

In de begroting 2016 was rekening gehouden met een aan te trekken langlopende lening van € 9,0 mln., uiteindelijk is een lening van € 8,0 mln. aangetrokken.

Solvabiliteit
De solvabiliteit is in 2016 gedaald ten opzichte van 2015.
De solvabiliteit bedraagt per 31-12-2016: 31,2%. Per 31-12-2015 was dit 34,8%. Dit ligt nagenoeg in lijn met de begrote solvabiliteitsratio over 2016, namelijk 31,5%

Deze daling van 3,6% wordt veroorzaakt door de toename van het balanstotaal met € 5,2 mln. als gevolg van de investering in de verbouwing locatie Leeuwarden voor € 7,1 mln. en het aantrekken van lening via ABN-AMRO Bank van € 8,0 mln. Daar tegenover staat een daling van de liquide middelen van € 4,4 mln. die gedeeltelijk is aangewend om de verbouwing van Velp uit eigen middelen te financieren.

Het doel is om de solvabiliteit de komende jaren te handhaven boven c.q. op het normpercentage van 30%.

Als de langlopende lening van de BNG van € 5,1 mln. zou worden afgelost uit de saldo van de BNG depositorekening, verbetert de solvabiliteitsratio aanzienlijk en zou daarmee op 34,8% uitkomen. De lening is niet afgelost omdat dit tot een forse boeterente zou leiden.

1.2 Investeringsbeleid

Het uitgangspunt in de meerjarenbegroting is dat de jaarlijkse investeringsbedragen in lijn liggen met de jaarlijkse afschrijvingskosten (Ideaalcomplex), met uitzondering van de investeringen in de verbouwingen locatie Velp en Leeuwarden. Deze verbouwingskosten worden jaarlijks in de exploitatie opgevangen door het wegvallen van de (externe) huur van het Forumgebouw in Wageningen dat medio juli 2015 is verlaten.

De gerealiseerde investeringen in 2016 bedragen € 9.9 mln., bestaande uit verbouwing locatie Leeuwarden € 7,1 mln., inventaris/apparatuur € 0.9 mln. en inbreng investeringen Stichting WAC € 1,9 mln.

Aangezien Stichting WAC voor het eerst in 2016 wordt geconsolideerd in de jaarrekening 2016 van Van Hall Larenstein, is de volledige aanschafwaarde in materiële vaste activa als investeringen over 2016 opgenomen.

Voor 2016 bedraagt het totale investeringsbudget € 9,0 mln., de gerealiseerde investeringen (exclusief Stichting WAC) bedragen € 8,0 mln., de uiteindelijke investeringen zijn € 1,0 mln. lager uitgevallen. Dit betreft met name de investering in Voedingsapplicatiecentrum van € 0,7 mln. die waarschijnlijk in het jaar 2017 zal plaatsvinden.

Conform de missie van de Hogeschool maken de duurzame en groene investeringen een belangrijk deel uit van de gerealiseerde investeringen in 2016.

1.3 Treasurybeleid

Hogeschool Van Hall Larenstein heeft zich in 2016 gebaseerd op haar eigen Treasury statuut dat van kracht is sinds 1 januari 2015, waarbij de Regeling Beleggen en Belenen door Instellingen voor onderwijs en onderzoek als uitgangspunt is genomen. In 2016 is het treasurystatuut aangepast naar aanleiding van de nieuwe regeling beleggen, lenen en derivaten OCW 2016.

Hogeschool Van Hall Larenstein, streeft bij het beheer van financiële posities en financiële stromen naar minimalisatie van de kosten en de risico’s en maximalisatie van de opbrengsten.

Hogeschool Van Hall Larenstein heeft in 2016 gehandeld binnen de Regeling Beleggen en belenen door Instellingen voor onderwijs en onderzoek. In tussentijdse rapportages is een toelichting gegeven op de financiële ontwikkeling van Hogeschool Van Hall Larenstein. Op 31 december 2016 heeft Hogeschool Van Hall Larenstein een lening uitstaan bij Stichting WAC die voldoet aan de regeling. Ook de aangetrokken lening medio 2016 van ABN-AMRO is conform de regeling.

De onder liquide middelen opgenomen BNG depositorekening, met een saldo van € 5,1 mln. per 31 december 2016, is volledig als zekerheid gesteld (openbaar pandrecht in de eerste rang) voor de onder de langlopende schulden opgenomen lening met de BNG. De aflossing van de lening wordt ieder kwartaal rechtstreeks op de depositorekening in mindering gebracht gedurende de komende 8 jaren.

ABN-AMRO Bank heeft medio 2016 een kredietfaciliteit verstrekt van € 10,0 mln., bestaande uit een langlopende lening van € 8,0 mln. en een rekening-courantkrediet van € 2,0 mln. Ter zekerheidsstelling is 1^{e} hypotheekrecht verstrekt op het gebouw van locatie Leeuwarden.

1.4 Publiek en private activiteiten

De private activiteiten van Hogeschool Van Hall Larenstein zijn beperkt en niet materieel, voor zover hiervan sprake is betreffen dit Trainingen & Cursussen, waarbij marktconforme tarieven worden gehanteerd.

Bij de uitvoering van de onderzoeksprojecten is het uitgangspunt dat er een directe inhoudelijke koppeling bestaat tussen het onderzoeksproject en het onderwijs (de opleidingen). De financiers betreffen nagenoeg alleen subsidieverstrekkers uit het publieke domein, zoals EZ, Nuffic, Provincies, EU e.d. Bij deze subsidieverstrekkers zijn de tarieven (c.q. de grondslag ervan) in de subsidievoorwaarden vastgesteld.

Het bestuursverslag 2016 van Stichting Van Hall Larenstein is separaat toegevoegd.

2. De begroting en de vooruitzichten voor 2017

Het begrote resultaat voor 2017 bedraagt € 0,0 mln.

Onderstaand de begrote staat van baten en lasten over 2017.

	Begroting 2017
BATEN	
Rijksbijdragen EZ	32.273
Overige overheidsbijdragen	1.040
College-, cursus- en examengelden	9.219
Baten werk in opdracht van derden	7.632
Huuropbrengsten	1.501
Overige baten	2.062
TOTAAL BATEN	**53.727**
LASTEN	
Personele kosten	35.950
Afschrijvingen	2.081
Huisvestingskosten	2.657
Algemene kosten	9.127
Specifieke kosten	3.600
TOTAAL LASTEN	**53.415**
BEDRIJFSRESULTAAT	**312**
Financiële baten en lasten	-312
NETTO RESULTAAT	**0**

Bedragen * € 1000,-

3. Geconsolideerde jaarrekening

3.1 Geconsolideerde balans

Na bestemming van het netto resultaat.

		31-12-2016	31-12-2015
ACTIVA			
	VASTE ACTIVA		
1	Materiële vaste activa	38.203	30.586
2	Financiële vaste activa	350	387
	Totaal vaste activa	**38.553**	**30.973**
	VLOTTENDE ACTIVA		
3	Voorraden	275	224
4	Vorderingen en overlopende activa	5.313	3.310
5	Liquide middelen	4.980	9.390
	Totaal vlottende activa	**10.568**	**12.924**
TOTAAL ACTIVA		**49.121**	**43.897**
PASSIVA			
	EIGEN VERMOGEN		
	Algemene reserves	15.334	15.280
	Bestemde reserve	0	0
6	**EIGEN VERMOGEN**	**15.334**	**15.280**
7	VOORZIENINGEN	1.050	1.149
8	LANGLOPENDE SCHULDEN	13.114	5.166
9	KORTLOPENDE SCHULDEN	19.623	22.302
TOTAAL PASSIVA		**49.121**	**43.897**

Bedragen * € 1000,-

3.2 Geconsolideerde staat van baten en lasten

		Resultaat 2016	Begroting 2016	Resultaat 2015
10	BATEN			
	Rijksbijdrage EZ	32.587	32.761	32.049
	Overige vergoedingen	554	510	1.526
	College-, cursus- en examengelden	9.103	8.744	8.627
	Baten werk in opdracht van derden	8.646	8.481	6.434
	Overige baten	3.602	2.550	3.487
	TOTAAL BATEN	**54.492**	**53.046**	**52.123**
	LASTEN			
11	Personele lasten	36.477	35.683	33.856
12	Afschrijvingen	1.642	1.646	1.139
13	Huisvestingslasten	2.496	2.427	2.953
14	Overige lasten	13.618	13.023	13.971
	TOTAAL LASTEN	**54.233**	**52.779**	**51.919**
	BEDRIJFSRESULTAAT	**259**	**267**	**204**
15	Financiële baten en lasten	-243	-267	-162
	RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING VOOR BELASTINGEN	**16**	**0**	**42**
	Belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening	0	0	0
16	Resultaat uit deelnemingen	305	0	0
	RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING NA BELASTINGEN	**321**	**0**	**42**
	Aandeel van derden	0	0	0
	Buitengewone baten en lasten	0	0	0
	NETTO RESULTAAT	**321**	**0**	**42**

Bedragen * € 1000,-

3.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht

		Resultaat 2016	Resultaat 2015
	OPERATIONELE ACTIVITEITEN		
	Netto resultaat	321	42
1	Afschrijvingen	1.642	1.139
		1.963	**1.181**
7	Mutaties voorzieningen	-99	-495
	Mutaties in werkkapitaal:		
3	Voorraden	-51	4
4	Vorderingen en overlopende activa	-2.003	2.337
9	Kortlopende schulden	-3.931	1.234
		-6.084	**3.080**
	Kasstroom subtotaal	**-4.121**	**4.261**
	Buitengewoon resultaat	0	0
	Kasstroom uit bedrijfsoperaties	**0**	**0**
	Kasstroom uit operationele activiteiten	**-4.121**	**4.261**
	INVESTERINGSACTIVITEITEN		
1	Investeringen in gebouwen en terreinen	-6.606	-7.208
1	Investeringen in overige materiële activa	-897	-1.451
1	Desinvesteringen in vaste activa	0	0
2	Mutaties financiële vaste activa	37	-36
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten	**-7.466**	**-8.695**
	FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
8	Nieuw opgenomen leningen	8.000	0
8	Aflossing langlopende schulden	-823	-810
	Kasstroom uit financieringsactiviteiten	**7.177**	**-810**
	KASSTROOM	**-4.410**	**-5.244**
	MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN		
5	Saldo liquide middelen per 1 januari	9.390	14.634
5	Saldo liquide middelen per 31 december	4.980	9.390
	Mutatie liquide middelen	**-4.410**	**-5.244**

Bedragen * € 1,000,-

Onder “5. liquide middelen” is een toelichting opgenomen.

3.4 Toelichting op de geconsolideerde balans

1 MATERIËLE VASTE ACTIVA

	Terreinen	Gebouwen	Apparatuur en inventaris	Totaal
Boekwaarde 31-12-2015				
Aanschaffingswaarde 31-12-2015	3.945	44.970	24.961	73.876
Cumulatieve waardeverminderingen	0	0	0	0
Cumulatieve afschrijvingen	0	20.843	22.447	43.290
Boekwaarde 31-12-2015	**3.945**	**24.127**	**2.514**	**30.586**
Mutaties				
Investeringen	0	7.126	901	8.027
Inbreng Stichting WAC (investeringen)	0	0	1.925	1.925
Desinvesteringen*	0	0	0	0
Afschrijvingen	0	935	925	1.860
Inbreng Stichting WAC (afschrijvingen)	0	0	475	475
Bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0
Saldo mutaties	**0**	**6.191**	**1.426**	**7.617**
Boekwaarde 31-12-2016				
Aanschafwaarde 31-12-2016	3.945	52.096	27.787	83.828
Cumulatieve waardeverminderingen	0	0	0	0
Cumulatieve afschrijvingen	0	21.778	23.847	45.625
Boekwaarde 31-12-2016	**3.945**	**30.318**	**3.940**	**38.203**

Bedragen * € 1,000,-

De ingebrachte aanschafwaarde minus cumulatieve afschrijving van de apparatuur en inventaris van Stichting WAC zijn apart opgenomen onder ‘inbreng Stichting WAC’, aangezien Stichting WAC voor het eerst in 2016 wordt meegenomen in de geconsolideerde cijfers van Stichting Van Hall Larenstein.

De WOZ waarden van de gebouwen en terreinen in eigendom bedraagt € 29.853.000 (peildatum: 31 december 2016). De verzekerde waarden van de gebouwen in eigendom bedragen € 70.000.000. (peildatum: 14 oktober 2013).

2 FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Overige deelnemingen	Overige vorderingen	Totaal financiële vaste activa
Saldo per 31-12-2015	**46**	**341**	**387**
Investeringen en verstrekte leningen	0	0	0
Desinvesteringen en aflossingen.	0	-341	-341
Aandeel in resultaat deelnemingen	304	0	304
Saldo per 31-12-2016	**350**	**0**	**350**

Bedragen * € 1,000,-

De verstrekte lening aan Stichting Water Applicatie Centrum (WAC) is meegenomen in de geconsolideerde cijfers.

Het belang in de deelneming in Stichting Kennisintensief Innovatief Ondernemerschap Gelderland (SKIOG) is in 2016 uitgebreid van 18,8% naar 33,3%. Aangezien de zeggenschap nu hoger ligt dan 20% wordt de deelneming vanaf 2016 gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde in plaats van kostprijs (verkrijgingsprijs).

3 VOORRADEN

	31-12-2016	31-12-2015
Magazijnvoorraad onderwijs- & chemische artikelen	275	224
Totaal voorraden	**275**	**224**

Bedragen * € 1,000,-

De voorziening voor incourante voorraad bedraagt, evenals in 2015, nihil.

4 VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	31-12-2016	31-12-2015
Debiteuren	1.496	909
Voorziening voor mogelijk oninbare vorderingen	-20	-101
Totaal debiteuren	**1.476**	**808**
Kosten uitgevoerde werkzaamheden voor derden	3.129	1.772
Opdrachten van derden, geen EZ	**3.129**	**1.772**
Totaal onderhanden projecten	**3.129**	**1.772**
Overlopende activa	627	508
Overig	81	222
Totaal voorschotten en overlopende activa	**708**	**730**
Totaal vorderingen en overlopende activa	**5.313**	**3.310**

Bedragen * € 1,000,-

De onder de overige vorderingen en overlopende activa opgenomen vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar. De toename van € 2,0 mln. kan toegerekend worden aan de toename van het debiteurensaldo met € 0,7 mln. en uitgevoerde werkzaamheden voor derden voor € 1,3 mln.

5 LIQUIDE MIDDELEN

	31-12-2016	31-12-2015
Kas	3	10
Bank (incl. kruisposten)	-87	3.593
Deposito	5.064	5.787
Totaal liquide middelen	**4.980**	**9.390**

Bedragen * € 1,000,-

Bank
Het saldo van de Bank van Van Hall Larenstein betreft de ABN-AMRO rekening-courantrekeningen. De saldi van deze bankrekeningen zijn vrij beschikbaar, ultimo 2016 is er sprake van negatief banksaldo van € 126.000. Bij de ABN-AMRO is een kredietfaciliteit beschikbaar van € 2.000.000. Als zekerheidsstelling is er 1e hypotheekrecht verstrekt op het gebouw locatie Leeuwarden.

Deposito
De depositorekening bij de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten) is per 31 december 2012 geopend en heeft dezelfde looptijd als de lening o/g BNG opgenomen onder de langlopende schulden.
De deposito heeft een resterende looptijd van 8 jaar. Ieder kwartaal wordt de aflossing van de lening BNG direct in mindering gebracht op het saldo van de depositorekening.

De BNG depositorekening is volledig als zekerheid gesteld (openbaar pandrecht in de eerste rang) voor de onder de langlopende schulden opgenomen lening met de BNG.

Toelichting
De liquiditeitspositie is in 2016 met € 4,1 mln. afgenomen. In de begroting was een liquiditeitssaldo per 31 december 2016 van € 6,1 mln. begroot. De mutaties ten opzichte van de begroting kunnen als volgt worden toegelicht:

	Begroting	Realisatie	Mutatie t.o.v. begroting
Liquide middelen per 01-01-2016	6.990	9.390	-2.400
Resultaat	0	321	-321
Afschrijvingen	1.646	1.642	4
Mutaties voorzieningen	0	-99	99
Mutatie werkkapitaal	-2.030	-5.985	3.955
Kasstroom uit operationele activiteiten	**-384**	**-4.121**	**3.737**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-8.786	-7.466	-1.320
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	8.247	7.177	1.070
Totaal liquide middelen per 31-12-2016	**6.067**	**4.980**	**1.087**

Bedragen * € 1,000,-

Operationele activiteiten
- De stand liquide middelen is op 1 januari 2016 € 2,4 mln. hoger dan begroot.
- Het resultaat over 2016 valt € 0,3 mln. hoger uit dan het begrote resultaat.
- De afschrijvingen zijn nagenoeg gelijk aan de begroting.
- De mutatie voorzieningen vallen € 0,1 mln. lager uit.
- Het werkkapitaal ontwikkelde zich met € 4,0 mln. negatiever dan begroot, met name door toename van het saldo debiteuren en de vordering “kosten uitgevoerde werkzaamheden door derden”.

Investeringsactiviteiten
- De gerealiseerde investeringen in 2016 bedragen € 7,5 mln., bestaande uit verbouwing locatie Leeuwarden € 6,6 mln. en inventaris/apparatuur € 0,9 mln.

Financieringsactiviteiten
- De gerealiseerde financieringen zijn € 1,1 mln. lager dan begroot. De belangrijkste oorzaak is dat in de begroting 2016 rekening was gehouden met een aan te trekken langlopende lening van € 9,0 mln., uiteindelijk is € 8,0 aangetrokken.

6 EIGEN VERMOGEN

	Stand per 31-12-2015	Resultaat	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
Algemene reserves	15.280	321	-267	15.334
Eigen Vermogen	**15.280**	**321**	**-267**	**15.334**

Bedragen * € 1,000,-

De algemene reserves betreft volledig publieke reserves.
De overige mutatie heeft betrekking op Stichting WAC. Vanaf medio 2016 is Van Hall Larenstein bestuurder van Stichting WAC en worden de cijfers van Stichting WAC in de consolidatie van Van Hall Larenstein opgenomen.

7 VOORZIENINGEN

	Stand per 31-12-2015	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31-12-2016
WW-verplichtingen	678	0	273	29	376
WIA-verplichtingen	136	141	0	136	141
Overige personele voorzieningen	335	253	55	0	533
Totaal voorzieningen	**1.149**	**394**	**328**	**165**	**1.050**

Bedragen * € 1,000,-

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie van de looptijd van de voorzieningen		
Kortlopend (vervallend uiterlijk binnen 1 jaar)	364	424
Langlopend (vervallend tussen 1 en 5 jaar)	685	676
Langlopend (vervallend na 5 jaar)	1	49
Totaal voorzieningen	**1.050**	**1.149**

Bedragen * € 1,000,-

WW-verplichtingen
De voorziening voor WW-verplichtingen is getroffen ter dekking van op balansdatum bestaande WW-verplichtingen en voor de te verwachten toekomstige uitgaven in verband met reeds uitgestroomd personeel.

WIA-verplichtingen
De voorziening van WIA-verplichtingen is getrokken ter dekking van de op balansdatum bestaande WIA-verplichtingen en de daarmee te verwachten toekomstige uitgaven.

Overige personele voorzieningen
Voorziening jubilea
Dit betreft de voorziening voor toekomstige verplichtingen voor gratificaties ambtsjubilea.

Voorziening werktijdvermindering
Dit betreft de voorziening voor een 8-tal medewerkers die gebruik maken van de regeling werktijdvermindering senioren.

Voorziening duurzame inzetbaarheid
Deze voorziening bedraagt nihil, aangezien alleen voor het niet-zakelijke gedeelte een voorziening gevormd dient te worden. Aangezien geen enkele medewerker heeft aangegeven zijn uren te willen inzetten voor een sabbatical, is het niet mogelijk om een betrouwbare inschatting te geven van deze voorziening.

8 LANGLOPENDE SCHULDEN

	Stand per 31-12-2015	Toename schuld	Afname schuld	Stand per 31-12-2016
Overige langlopende schulden	5.064	8.000	1.223	11.841
Reservering voor decentrale arbeidsvoorwaarden	102	0	55	47
WAC Vooruitontvangen investeringssubsidie	0	1.444	218	1.226
Totaal langlopende schulden	**5.166**	**9.444**	**1.496**	**13.114**

Bedragen * € 1,000,-

In 2009 is in verband met, de onderuitputting van de reservering decentrale arbeidsvoorwaarden uit voorgaande jaren, met de vakbonden een afspraak gemaakt. Tot en met 2015 wordt jaarlijks een bedrag aangewend voor de besteding van decentrale arbeidsvoorwaarden, naast het reguliere jaarlijkse bedrag.

Overzicht overige langlopende schulden:

Omschrijving	Restant schuld	Hoofdsom	Rente	Looptijd	Cumu-latieve aflossing	Langlopend > 5 jaar	Kortlopend < 1 jaar
BNG	4.340	8.500	4,51%	15 jaar	4.160	3.617	723
ABN-AMRO Bank	7.500	8.000	1,75%	10 jaar	500	7.100	400
Totaal	**11.840**	**16.500**			**4.660**	**10.717**	**1.123**

Bedragen * € 1,000,-

De hoofdsom van BNG lening was oorspronkelijk € 8,5 mln. Als zekerheidsstelling is een pandrecht verstrekt op de gelden die gestort zijn op de BNG depositorekening, dit vanwege het vervallen van de zekerheidstelling door de opheffing van het Waarborgfonds HBO in 2014. De rente bedraagt 4,51% per jaar.

Medio 2016 heeft ABN-AMRO Bank een lening van € 8,0 mln. verstrekt. Als zekerheidstelling is 1^{e} hypotheekrecht verstrekt op het gebouw locatie Leeuwarden. De rente bedraagt 1,75% per jaar.

De vooruitontvangen subsidie van € 1,2 mln. heeft betrekking op Stichting WAC. Dit betreft de ontvangen subsidie op de investeringen waarvan jaarlijks € 0,2 mln. vrijvalt ten gunste van het resultaat.

9 KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2016	31-12-2015
Vooruit ontvangen van derden	4.796	4.355
Schulden leveranciers	2.284	3.372
Te betalen belastingen en premies	1.872	1.784
Nog uit te voeren onderzoek EZ	2.221	4.731
Overlopende passiva	4.741	4.736
Overig	3.709	3.324
Totaal kortlopende schulden	**19.623**	**22.302**

Bedragen * € 1,000,-

De kortlopende schulden zijn ten opzichte van 2015 afgenomen met € 2,7 mln. Dit wordt vooral veroorzaakt door de afname van het nog uit te voeren onderzoek EZ met € 2,5 mln.

De post “nog uit te voeren onderzoek EZ” maakt onderdeel uit van bijlage 2 “geoormerkte doelsubsidies OCW en EZ (model G)”.

De onder de overige schulden en overlopende passiva opgenomen verplichtingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen en rechten
Meerjarige financiële verplichtingen:

Overzicht aangegane verplichtingen ter zake van operational lease.

Omschrijving	Totaal verplichtingen	Kortlopend < 1 jaar	Tussen 1 en 5 jaar	Langlopend > 5 jaar
Huurverplichtingen	0	0	0	0
Operational lease auto’s	48	22	26	0
Totaal	**48**	**22**	**26**	**0**

Bedragen * € 1,000,-

Huurverplichtingen.
Dit betreft de afgesloten huurovereenkomst met Stichting Water Applicatie Centrum (WAC) te Leeuwarden, aangezien Stichting WAC vanaf 2016 wordt meegenomen in de consolidatie van Van Hall Larenstein is dit interne in plaats van een externe verplichting.

Operational lease
Dit betreffen de lease overeenkomsten ten behoeve van twee auto’s, die beschikbaar zijn gesteld aan de CvB leden. Dit betreft 1 leasecontract dat in juni 2013 zijn afgesloten voor een periode van 4 jaar en 1 leasecontract dat per 1 december 2016 is afgesloten, de maandelijkse leasetermijnen bedragen € 2.192 exclusief BTW.

Meerjarige contracten
Eind 2016 heeft Stichting Van Hall Larenstein 7 meerjarige contracten lopen inzake salarisverwerking, accountancy en ICT dienstverlening. De totale waarde van deze contracten bedraagt € 739.000, de expiratiedatum varieert van 30 juni 2017 tot 31 december 2019. De bijbehorende exploitatielast bedraagt plm. € 459.000 in 2017, € 219.000 in 2018 en € 61.000 in 2019.

3.5 Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

10 BATEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
RIJKSBIJDRAGEN		
Rijksbijdragen EZ	32.587	32.049
Overige vergoedingen	554	1.527
TOTAAL RIJKSBIJDRAGEN	**33.141**	**33.576**
COLLEGE- EN CURSUSGELDEN		
College-, cursus en examengelden	9.103	8.627
TOTAAL COLLEGE- EN CURSUSGELDEN	**9.103**	**8.627**
BATEN WERK IN OPDRACHT VAN DERDEN		
Opbrengst werk voor derden	8.646	6.434
TOTAAL BATEN WERK VOOR DERDEN	**8.646**	**6.434**
OVERIGE BATEN		
Verhuurinkomsten	1.388	1.473
Detacheringen	1.141	987
Overige baten	1.073	1.026
TOTAAL OVERIGE BATEN	**3.602**	**3.486**
TOTAAL BATEN	**54.492**	**52.123**

Bedragen * € 1,000,-

De totale baten zijn ten opzichte van 2015 met € 2,4 mln. gestegen.

De Rijksbijdrage EZ bedraagt € 32,6 mln. en is daarmee € 0,5 mln. hoger dan in 2015, dit betreft de hogere bekostiging van € 0,5 mln. als gevolg van de compensatie vanuit EZ voor de cao stijgingen van de lonen.

De overige overheidsbijdragen en –subsidies zijn met € 1,4 mln. gedaald ten opzichte van 2015, betreft de bezuiniging op de praktijkleergelden in 2016 vanuit EZ.

De collegegelden zijn met € 0,5 mln. gestegen ten opzichte van 2015, met name door de indexering van het collegegeld en door de stijging van het aantal buitenlandse studenten.

De opbrengst werk voor derden zijn met € 2,2 mln. gestegen ten opzichte van 2015, dit betreft de stijging van omzet publiek nationaal en internationaal.
In bijlage 1 is een specificatie van de baten werk in opdracht van derden naar type financiers en type omzet opgenomen.

De overige baten zijn gestegen met € 0,1 mln., betreft de hogere detacheringsopbrengsten.

LASTEN

11 PERSONELE LASTEN

	2016	Begroting 2016	2015
Bruto lonen en salarissen	26.580	26.394	24.212
Sociale lasten	3.020	2.500	2.666
Pensioenlasten	3.739	3.600	3.725
Lonen en salarissen	**33.339**	**32.494**	**30.603**
Dotatie personele voorzieningen	-24	300	-148
Personeel niet in loondienst	2.223	1.569	2.528
Overig	1.129	1.385	1.119
Overige personele lasten	**3.328**	**3.254**	**3.499**
Uitkeringen	-190	-65	-246
Totaal personele lasten	**36.477**	**35.683**	**33.856**

Bedragen * € 1,000,-

De bruto lonen en salarissen zijn ten opzichte van 2015 met € 2,4 mln. gestegen. Deze mutatie betreft de cao stijging van de lonen voor € 0,9 mln., de toename van de personele bezetting in 2016 met 14 fte's (€ 1,2 mln.) en accres stijging.

De personele formatie van Van Hall Larenstein bedraagt in 2016 449 fte's en in 2015 435 fte's. Bij Stichting WAC zijn 1,3 fte's in loondienst.

De kosten voor personeel niet in loondienst zijn afgenomen met € 0,3 mln.

Overzicht bezoldigingen van college van bestuur en raad van toezicht
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting Van Hall Larenstein van toepassing zijnde regelgeving.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Stichting Van Hall Larenstein is € 140.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

bedragen x € 1	P.C.A. van Dongen	A.C. Keizer-Mastenbroek
Functiegegevens	Voorzitter CvB	Lid CvB
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja	Ja
Individueel WNT-maximum	140.000	140.000
Bezoldiging		
Beloning	141.291	131.577
Belastbare onkosten-vergoedingen	n.v.t.	257
Beloningen betaalbaar op termijn	15.185	14.941
Subtotaal	156.476	146.775
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2016	**156.476**	**146.775**
Motivering i.v.m. overschrijding	Overgangsrecht van toepassing	Overgangsrecht van toepassing
Gegevens 2015		
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 – 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband in 2015 (in fte)	1,0	1,0
Bezoldiging		
Beloning	141.291	131.577
Belastbare onkostenvergoedingen	n.v.t.	n.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	15.939	15.646
Totaal bezoldiging 2015	**157.230**	**147.223**

De bezoldiging van de leden van het college van bestuur van Stichting Van Hall Larenstein valt in het jaar 2016 binnen de nieuwe kaders van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) die per 1 januari 2016 zijn ingegaan, door gebruik te maken van het overgangsrecht.

Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	A.M.A. van Ardenne-van der Hoeven	M.C. Korff	L.W. Fopma	R.H.J. Mooren	H.Th.M. Pieper	K.F.B. Baele	N. Harms
Functiegegevens	Lid RvT	Lid RvT	n.v.t.	Lid RvT	Lid RvT	n.v.t.	Lid RvT
Aanvang en einde functievervulling in 2016: (Voorzitter) (Lid)	1/1 - 31/12 (1/1 - 1/11) (2/11 - 31/12)	1/1 - 31/12	n.v.t.	1/1 - 31/12 (2/11-31/12) (1-1 / 1/11)	1/1 - 31/12	n.v.t.	1/4 - 31/12
Individueel WNT-maximum	19.852	14.000	n.v.t.	15.148	14.000	n.v.t.	10.519
Bezoldiging							
Beloning	11.500	8.167	n.v.t.	8.917	8.167	n.v.t.	6.167
Belastbare onkostenvergoedingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Voorzieningen beloning betaalbaar op termijn	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal	11.500	8.167	n.v.t.	8.917	8.167	n.v.t.	6.167
-/- Onverschuldigd betaald	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2016	**11.500**	**8.167**	**n.v.t.**	**8.917**	**8.167**	**n.v.t.**	**6.167**
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2015							
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 – 3/11	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12	1/1-1/12	n.v.t.
Bezoldiging							
Beloning	12.000	8.000	6.667	8.000	8.000	7.333	n.v.t.
Belastbare onkostenvergoedingen	n.v.t	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal bezoldiging 2015	**12.000**	**8.000**	**6.667**	**8.000**	**8.000**	**7.333**	**n.v.t.**

De bezoldiging van de Raad van Toezicht van Stichting Van Hall Larenstein blijft binnen de kaders van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De bezoldiging van de leden van het college van bestuur en raad van toezicht van Stichting Van Hall Larenstein blijft binnen de kaders van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

12 AFSCHRIJVINGEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Materiële vaste activa	1.642	1.139
Bijzondere waardeverminderingen	0	0
Totaal afschrijvingen	**1.642**	**1.139**

Bedragen * € 1,000,-

Dit is inclusief de afschrijvingskosten op de investeringen in de verbouwing locatie Leeuwarden, die met ingang van de datum van ingebruikname, zijnde 1 september 2016, wordt afgeschreven.

13 HUISVESTINGSLASTEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Huur	258	1.117
Verzekeringen	55	52
Onderhoud	735	589
Energie en water	538	469
Schoonmaakkosten	568	503
Heffingen	251	144
Overige huisvestingslasten	91	79
Totaal huisvestingslasten	**2.496**	**2.953**

Bedragen * € 1,000,-

De huisvestingslasten vallen in 2016 € 0,5 mln. lager uit dan in 2015.
De lagere huur van € 0,8 mln. betreft met name de lagere kosten van huur Forum gebouw in Wageningen die per 1 juli 2015 is weggevallen.

14 OVERIGE LASTEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Administratie- en beheerslasten	6.945	10.626
Inventaris, apparatuur en leermiddelen	1.284	918
Dotatie c.q. vrijval overige voorzieningen	350	38
Overige	5.039	2.389
Totaal overige lasten	**13.618**	**13.971**

Bedragen * € 1,000,-

De administratie- en beheerslasten vallen in 2016 € 3,6 mln. lager uit ten opzichte van 2015, doordat in 2015 eenmalige ICT ontvlechtingskosten en kosten van praktijkleren begrepen zijn. De post “overige” betreft met name de bijdrage in materiële kosten en kosten diensten door derden ten behoeve van de projecten, betreft met name afname aantal penvoerderschappen.

Accountantshonoraria

Onder de overige lasten is voor een bedrag van € 62.710 aan accountants- en advieskosten in het jaar 2016 opgenomen betreffende PwC. De ten laste van het boekjaar gebrachte kosten van de externe accountant en accountantsorganisatie en het gehele netwerk waartoe deze onafhankelijke accountant behoort, zijn als volgt voor de groep:

Jaar 2016	PwC
A. Onderzoek van de jaarrekening	42.098
B. Andere controle opdrachten	13.588
C. Advieskosten op fiscaal terrein	7.024
D. Andere niet controle opdrachten	0
Totaal	62.710

Jaar 2015	PwC
A. Onderzoek van de jaarrekening	70.918
B. Andere controle opdrachten	0
C. Advieskosten op fiscaal terrein	6.138
D. Andere niet controle opdrachten	0
Totaal	77.056

Bovenstaande bedragen zijn inclusief B.T.W. en onderzoek van de jaarrekening is inclusief het bekostigingsonderzoek en de andere controle opdrachten betreffen de kosten van de accountantsverklaring voor de prestatie afspraken en de projectverklaringen voor externe subsidieverstrekkers.

15 FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Financiële baten	79	124
Financiële lasten	-322	-286
Totaal financiële baten en lasten	**-243**	**-162**

Bedragen * € 1,000,-

De financiële baten betreft de ontvangen rente op de Rabobank spaarrekeningen.
De financiële lasten betreft de verschuldigde rente over de lening BNG en de rentekosten van de Rabobank en ABN-AMRO rekening courantrekeningen en lening van ABN-AMRO.

16 RESULTAAT UIT DEELNEMINGEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
SKIOG	305	0
Totaal resultaat uit deelnemingen	**305**	**0**

Bedragen * € 1,000,-

Het resultaat van de deelneming in Stichting Kennisintensief Innovatief Ondernemerschap Gelderland (SKIOG), betreft een 33,3% belang die vanaf 2016 tegen netto-vermogenswaarde wordt gewaardeerd.

17 VERBONDEN PARTIJEN

Zie onderstaande toelichting voor een overzicht van de verbonden partijen (model E):

Naam	Juridische vorm 2015	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen vermogen 31-12-2016	Resultaat 2016	Art 2: 403 BW	Deelname	Consolidatie
				€	€	Ja/nee	%	Ja/Nee
Waterapplicatie centrum	Stichting	Leeuwarden	4	-/- 545.000	-/- 99.000	Ja	100	Ja
Kennis Innovatief Ondernemer-schap Gelderland	Stichting	Arnhem	4	€ 2.093.000	€ 198.000	Ja	33,3	Nee

Code activiteiten: 1. Contractonderwijs, 2 Contractonderzoek, 3. Onroerende zaken en 4. Overige.

	2016	2015
Stichting WAC:		
Huurkosten	285.o00	n.v.t.
Rente lening	3.800	n.v.t.
	288.800	n.v.t.

Op 14 februari 2017 heeft er een juridische fusie plaatsgevonden, op basis waarvan met ingang van 1 januari 2016 de groepsmaatschappijen Stichting Business Center Van Hall, Stichting Onroerend Goed Larenstein en Stichting Larenstein Transfer zijn opgegaan in Stichting Van Hall Larenstein.

Vanaf medio 2016 is Stichting Van Hall Larenstein bestuurder van Stichting WAC (Waterapplicatie-centrum) en worden de cijfers van Stichting WAC opgenomen in de geconsolideerde cijfers van Stichting Van Hall Larenstein.

4. Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgemaakt en vastgesteld door het college van bestuur per .....

Algemeen
De voorliggende jaarrekening betreft de jaarrekening van Stichting Van Hall Larenstein. De opstelling heeft plaatsgevonden volgens de onderstaande waarderingsgrondslagen.

Op 14 februari 2017 heeft er een juridische fusie plaatsgevonden, op basis waarvan met ingang van 1 januari 2016 de groepsmaatschappijen Stichting Business Center Van Hall, Stichting Onroerend Goed Larenstein en Stichting Larenstein Transfer zijn opgegaan in Stichting Van Hall Larenstein.

De gepresenteerde cijfers over voorgaand verslagjaar zijn conform de cijfers uit de jaarrekening van het betreffende jaar.

4.1 Activiteiten

De activiteiten van Stichting Van Hall Larenstein bestaan voornamelijk uit dienstverlening op het gebied van hoger onderwijs en het verzorgen van contractactiviteiten. De Stichting Van Hall Larenstein is geregistreerd onder KvK-nummer 01087061 en gevestigd aan de Larensteinselaan 26a, 6882 CT in Velp en heeft een nevenvestiging in Leeuwarden.

4.2 Groepsverhoudingenn

De volgende ondernemingen behoren tot de groep van verbonden partijen:

- Stichting WAC (Waterapplicatiecentrum), gevestigd aan Agora 4, 8934 CJ Leeuwarden (100% deelneming).

4.3 Consolidatiegrondslagen

In de consolidatie worden de financiële gegevens van de instelling opgenomen, samen met haar groepsmaatschappijen en andere instellingen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin de instelling overheersende zeggenschap, direct of indirect, kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enig andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum.

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld. Deelnemingen waarop geen overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend (geassocieerde deelnemingen) worden niet betrokken in de consolidatie.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de Groep.

Aangezien de staat van baten en lasten over 2015 van de instelling in de geconsolideerde jaarrekening is verwerkt is, is (in de enkelvoudige jaarrekening) volstaan met de weergave van een beknopte staat van baten en lasten in overeenstemming met art.2:402 BW.

De in de consolidatie begrepen instellingen zijn:

- Stichting WAC (Waterapplicatiecentrum), gevestigd aan Agora 4, 8934 CJ Leeuwarden (100% deelneming).

De instelling heeft overheersende zeggenschap in bovenstaande Stichting.

Buiten de consolidatie blijven, naast geassocieerde deelnemingen, een deelneming, die afzonderlijk en gezamenlijk van te verwaarlozen betekenis zijn. Dit betreft de deelneming in Stichting Kennisintensief Innovatief Ondernemerschap Gelderland (SKIOG), dit betreft een 33,3% belang.

4.4 Verbonden partijen

Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van de instelling en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

4.5 Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de leiding van de instelling over verschillende zaken zich een oordeel vormt, en dat de leiding schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

4.6 Toelichting op kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen, met uitzondering van deposito's met een looptijd langer dan drie maanden. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Koersverschillen op geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.
Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

4.7 Leasing

Bij de vennootschap kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de vennootschap ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Leasebetalingen worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

4.8 Financiële instrumenten en risicobeheersing

Financiële instrumenten omvatten debiteuren en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen, crediteuren en overige te betalen posten. Van Hall Larenstein heeft geen derivaten of vergelijkbare producten. Alle in de balans opgenomen financiële instrumenten zijn gewaardeerd tegen de (geamortiseerde) kostprijs.

Afgeleide financiële instrumenten
Van Hall Larenstein heeft geen renteswap contracten of vergelijkbare producten.

Rente- en kasstroomrisico
De instelling loopt renterisico over de rentedragende vorderingen (met name onder financiële vaste activa en liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden.

Voor vorderingen en schulden met variabele renteafspraken loopt de instelling risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt de instelling risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente. Met betrekking tot de vorderingen worden geen financiële derivaten met betrekking tot afdekking van het renterisico gecontracteerd.

Kredietrisico
De instelling heeft geen significante concentraties van kredietrisico.
De instelling heeft vorderingen verstrekt aan participanten en instellingen waarin wordt deelgenomen. Bij deze partijen is geen historie van wanbetaling bekend.

Liquiditeitsrisico
De instelling maakt gebruik van meerdere banken om over meerdere kredietfaciliteiten te kunnen beschikken. Voor zover noodzakelijk, worden nadere zekerheden verstrekt aan de bank voor beschikbare kredietfaciliteiten.

4.9 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen
De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, Titel 9 Boek 2 BW, en Hoofdstuk 660 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en de stellige uitspraken van de overige hoofdstukken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving en met de bepalingen van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector ('WNT').

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardiging prijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Vergelijking met voorgaand jaar
De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Afschrijving vindt lineair plaats op basis van de verwachte economische levensduur en de restwaarde. In het jaar van aanschaf wordt naar rato afgeschreven. Materiële vaste activa in uitvoering of in bestelling worden gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs respectievelijk de bedragen die door derden reeds aan de Stichting in rekening zijn gebracht. Investeringen kleiner dan € 5.000,– worden direct ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar betreffende paragraaf.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is geen voorziening voor groot onderhoud gevormd.

De afschrijving voor de verschillende groepen van objecten is als volgt:

Onderdeel	Afschrijving
Bedrijfsterreinen / Werk in uitvoering	0%
Terreininrichting en infrastructuur	60 jaar
Bedrijfsgebouwen	
Casco	60 jaar
Afbouwpakket	30 jaar
Inbouwpakket / inrichting bedrijfsgebouwen	15 jaar
Kassen, barakken, diverse opstallen/ bouwwerken	15 jaar
Apparatuur en inventaris	
Kantoormeubilair / machines en werktuigen / inventaris restauratieve voorzieningen / glasvezelnet / overige inventaris	10 jaar
Laboratoriumapparatuur / audiovisuele apparatuur / vervoermiddelen / PR- en voorlichtingsmateriaal	5 jaar
Automatiseringsapparatuur incl. programmatuur (hardware voor netwerken)	5 jaar
Automatiseringsapparatuur incl. programmatuur (hardware overig)	3 jaar

Verkregen investeringssubsidies worden in mindering gebracht op het actief waarop het betrekking heeft.

Vaste activa die niet meer dienstbaar zijn voor de primaire activiteiten worden niet afgeschreven. Afboekingen door duurzame waardevermindering, verkoop, tenietgaan of buitengebruikstelling worden afzonderlijk vermeld.

Door de instelling wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Ook voor financiële instrumenten beoordeelt de instelling op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij aanwezigheid van objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt de instelling de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en verwerkt dit direct in de staat van baten en lasten.

Financiële vaste activa
Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode (nettovermogenswaarde). Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt ervan uitgegaan dat er invloed van betekenis is.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming.

Indien sprake is van een bijzondere waardevermindering vindt waardering plaats tegen de realiseerbare waarde (zie verder de paragraaf “Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa”); afwaardering vindt plaats ten laste van de winst-en-verliesrekening.

De leningen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens tegen geamortiseerde kostprijs.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa
De stichting beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzonder-waardeverminderingsverlies wordt direct als last verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder gelijktijdige verlaging van de boekwaarde van het betreffende actief.

De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst; als die er niet is, wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief / de kasstroomgenererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt.

Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

Ook voor financiële instrumenten beoordeelt de vennootschap op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt de vennootschap de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen, en verwerkt dit direct in de winst-en-verliesrekening.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument. Het waardeverminderingsverlies dat daarvoor opgenomen was, dient te worden teruggenomen indien de afname van de waardevermindering verband houdt met een objectieve gebeurtenis na afboeking. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. Het teruggenomen verlies wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Bij een investering in eigen-vermogensinstrumenten gewaardeerd tegen kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het financiële actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de actuele vermogenskostenvoet voor een soortgelijk financieel actief. Het bijzondere-waardeverminderingsverlies wordt slechts teruggenomen indien er aanwijzingen zijn dat een in voorgaande jaren in de jaarrekening verwerkt verlies als gevolg van waardevermindering niet meer aanwezig is of veranderd is.

Voorraden
De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs op verkrijgingsprijzen onder toepassing van de FIFO-methode (‘first in, first out’) of lagere opbrengstwaarde.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

Vorderingen en overlopende activa
Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Onderhanden projecten
De waardering van de onderhanden projecten ten behoeve van derden vindt plaats tegen de kosten van direct materiaalgebruik en arbeid inclusief een opslag voor indirecte kosten. Gedeclareerde termijnen en voorzienbare verliezen op projecten worden op dit saldo in mindering gebracht. Toerekening van het resultaat vindt plaats naar rato van de voortgang (mate van gerealiseerde kosten) van een project. De post Onderhanden projecten wordt in de balans opgenomen onder de kortlopende vorderingen en de kortlopende schulden, afhankelijk van de stand van het onderhanden werk per project.
De mogelijke verliezen zijn op individueel projectniveau bepaald en een inschatting opgenomen in de jaarrekening die bepaald is op basis van de inhoudelijke versus de financiële voortgang van de projecten.

Liquide middelen
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien niet anders is vermeld, staan deze ter vrije beschikking.

Eigen vermogen
Stichting Van Hall Larenstein maakt onderscheid tussen privaat vermogen en publiek vermogen.

- Algemene reserves
  Deze reserve wordt gemuteerd voor het exploitatieresultaat van enig jaar waaraan geen specifieke bestemming wordt gegeven.
- Bestemde reserve
  De bestemde reserve is gevormd ten behoeve van de Stichting Waarborgfonds HBO.

Voorzieningen
De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen. Bij de berekening van de hoogte van de verplichtingen wordt rekening gehouden met toekomstige indexeringen en prijsverhogingen. Het bedrag waartegen de voorziening is opgenomen is de beste schatting van het bedrag dat noodzakelijk is om de betreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen.

Voorzieningen worden gevormd voor

- in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan;
- het is waarschijnlijk dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is; en
- er kan een betrouwbare schatting worden gemaakt van de omvang van de verplichtingen.

Voorziening WW-verplichtingen
De voorziening voor WW-verplichtingen wordt getroffen ter dekking van op balansdatum bestaande WW-verplichtingen en voor de te verwachten toekomstige uitgaven in verband met reeds uitgestroomd personeel en personeel in dienst met een tijdelijk dienstverband.

Voorziening WIA-verplichtingen
De voorziening van WIA-verplichtingen is getrokken ter dekking van de op balansdatum bestaande WIA-verplichtingen en de daarmee te verwachten toekomstige uitgaven.

Voorziening jubilea
De voorziening jubilea betreft de toekomstige verplichtingen voor gratificaties ambtsjubilea. De voorziening is opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans. Bij het contant maken is een disconteringsvoet van 3,55% gehanteerd, een jaarlijkse indexering van 3,0% en blijfkans is variabel.

Voorziening werktijdvermindering
Dit betreft de voorziening voor medewerkers die gebruik maken van de regeling werktijdvermindering senioren, waarbij de volledige nominale verplichting per balansdatum is opgenomen.

Voorziening duurzame inzetbaarheid
Dit betreft verplichting voor de uren van de medewerkers die zij inzetten voor niet-zakelijke activiteiten (sabbatical).

Langlopende schulden
Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de langlopende schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Langlopende schulden worden na eerste verwerking

gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de langlopende schulden in de winst-en-verliesrekening als interestlast verwerkt.

Kortlopende schulden
Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

4.10 Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten

Algemeen
Als opbrengsten en kosten worden aangemerkt die baten en lasten die bedrijfseconomisch kunnen worden toegerekend aan het onderhavige verslagjaar of activiteit, onverschillig of zij tot ontvangsten en uitgaven in het verslagjaar hebben geleid.

Opbrengsten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten ten behoeve van opdrachtgevers zijn verricht. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Intercompanytransacties
Resultaten uit transacties met en tussen groepsmaatschappijen worden volledig geëlimineerd. Resultaten uit transacties met en tussen deelnemingen die tegen kostprijs worden gewaardeerd, worden volledig verantwoord, tenzij zij in wezen niet zijn gerealiseerd.

De intercompanytransacties bestaan hoofdzakelijk uit:
- Doorbelasting van huren van gebouwen, en;
- interne doorbelasting van kosten van projecten.

Rijksbijdrage en overige vergoedingen
De rijksbijdrage wordt als opbrengst verantwoord in het jaar waarin hij wordt ontvangen. De overige vergoedingen worden ten gunste van het resultaat gebracht in het jaar dat de activiteit wordt uitgevoerd en de kosten worden gemaakt.

College en cursusgelden
Onder de collegegelden- en cursusgelden worden de aan het verslagjaar toe te rekenen wettelijke collegegelden en de vergoedingen voor post-initiële cursussen verantwoord.

Baten werk in opdracht van derden
Onder de post ‘Baten werk in opdracht van derden’ worden de opbrengsten uit contractactiviteiten verantwoord. De baten worden berekend op basis van directe kosten inclusief een opslag voor indirecte kosten tot maximaal het door de financier te vergoeden tarief. Resultaten worden genomen naar rato van voortgang van het project.

Personeelsbeloningen
Personeelsbeloningen (lonen, sociale lasten etc.) vormen geen aparte regel in de staat van baten en lasten, voor een nadere toelichting wordt verwezen naar betreffende toelichting.

Personele lasten/pensioenen
Voor de medewerkers van Hogeschool Van Hall Larenstein is een pensioenregeling getroffen die wordt gekwalificeerd als een toegezegde pensioenregeling. Deze pensioenregeling is ondergebracht bij een

bedrijfstak-pensioenfonds (ABP) en wordt – overeenkomstig de in de RJ aangereikte vereenvoudiging – in de jaarrekening verwerkt als toegezegde bijdrageregeling. Dit betekent dat de over het boekjaar verschuldigde premies als kosten worden verantwoord. De risico's van loonontwikkeling, prijsindexatie en beleggingsrendement op het fondsvermogen zullen mogelijk leiden tot toekomstige aanpassingen in de jaarlijkse bijdragen aan het pensioenfonds. Deze risico's komen niet tot uitdrukking in een in de balans opgenomen voorziening.

Informatie over eventuele tekorten en de gevolgen hiervan voor de pensioenpremies in de toekomstige jaren is beschikbaar op basis van een herstelplan van ABP. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Kosten
De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en overigens wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

De afschrijvingen geschieden tijdsevenredig op basis van de verwachte economische levensduur. Op aanschaffingen in het verslagjaar wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Overheidsubsidies en overheidsheffingen
Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de winst-en-verliesrekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Overheidsheffingen worden ten laste van het resultaat gebracht op het moment dat aan alle voorwaarden voor de overheidsheffing is voldaan.

Rente
Periodieke rentelasten en soortgelijke lasten komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd zijn.

4.11 Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Algemeen
Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij het gebruik van de indirecte methode wordt de kasstroom uit operationele activiteiten afgeleid uit het resultaat. Het resultaat waar het kasstroomoverzicht van uitgaat, wordt aangepast aan de volgende posten:

- mutaties in operationele vorderingen en schulden, waaronder handelsdebiteuren en handelscrediteuren, voorzieningen en overlopende posten maar geen investeringscrediteuren;
- resultaatposten die geen kasstroom tot gevolg hebben in dezelfde periode;
- resultaatposten waarvan de ontvangsten en uitgaven niet classificeren als operationele activiteiten, maar als investerings- of financieringsactiviteiten.

Liquide middelen
De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

5. Overige toelichting

5.1 Gebeurtenissen na balansdatum

Op 14 februari 2017 heeft er een juridische fusie plaatsgevonden, op basis waarvan met ingang van 1 januari 2016 de groepsmaatschappijen Stichting Business Center Van Hall, Stichting Onroerend Goed Larenstein en Stichting Larenstein Transfer zijn opgegaan in Stichting Van Hall Larenstein.

5.2 Opgave bestemming saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten wordt volledig toegevoegd aan de algemene reserves.

6. Enkelvoudige jaarrekening

6.1 Enkelvoudige Balans

NA BESTEMMING VAN HET NETTO RESULTAAT

		31-12-2016	31-12-2015
ACTIVA			
	VASTE ACTIVA		
17	Materiële vaste activa	36.971	25.993
18	Financiële vaste activa	350	5.045
	Totaal vaste activa	**37.321**	**31.038**
	VLOTTENDE ACTIVA		
19	Voorraden	275	224
20	Vorderingen en overlopende activa	5.106	3.593
21	Liquide middelen	4.943	9.390
	Totaal vlottende activa	10.324	13.207
TOTAAL ACTIVA		**47.645**	**44.245**
PASSIVA			
22	EIGEN VERMOGEN		
	Algemene reserves	15.334	15.280
	Bestemde reserve	0	0
	EIGEN VERMOGEN	**15.334**	**15.280**
23	VOORZIENINGEN	1.050	1.149
24	LANGLOPENDE SCHULDEN	11.887	5.166
25	KORTLOPENDE SCHULDEN	19.374	22.650
TOTAAL PASSIVA		**47.645**	**44.245**

Bedragen * € 1000,-

In de enkelvoudige balans zijn de gegevens van Stichting WAC (Waterapplicatiecentrum) niet opgenomen en als deelneming gewaardeerd onder financiële vaste activa. Het eigen vermogen van Stichting WAC bedraagt –/- € 0,5 mln.

6.2 Enkelvoudige staat van baten en lasten

		Resultaat 2016	Resultaat 2015
26	BATEN		
	Rijksbijdrage EZ	32.587	32.049
	Overige vergoedingen	554	1.526
	College-, cursus- en examengelden	9.103	8.627
	Baten werk in opdracht van derden	8.646	6.434
	Overige baten	3.680	3.236
	TOTAAL BATEN	**54.570**	**51.872**
	LASTEN		
27	Personele lasten	36.346	33.856
28	Afschrijvingen	1.641	983
29	Huisvestingslasten	2.700	2.953
30	Overige lasten	13.894	13.971
	TOTAAL LASTEN	**54.581**	**51.763**
	BEDRIJFSRESULTAAT	**-11**	**109**
31	Financiële baten en lasten	-239	-67
	RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING VOOR BELASTINGEN	**-250**	**42**
	Belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening	0	0
32	Resultaat uit deelnemingen	304	0
	RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING NA BELASTINGEN	**54**	**42**
	Aandeel van derden	0	0
	Buitengewone baten en lasten	0	0
	NETTO RESULTAAT	**54**	**42**

Bedragen * € 1000,-

6.3 Toelichting op de enkelvoudige balans

Algemene toelichting

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk. Deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde in overeenstemming met de betreffende paragraaf van de geconsolideerde jaarrekening.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de op pagina 22 tot en met 30 opgenomen toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening.

17 MATERIËLE VASTE ACTIVA

	Terreinen	Gebouwen	Apparatuur en inventaris	Totaal
Boekwaarde 31-12-2015				
Aanschaffingswaarde 31-12-2015	3.098	36.286	24.534	63.918
Cumulatieve waardeverminderingen	0	0	0	0
Cumulatieve afschrijvingen	0	15.905	22.020	37.925
Boekwaarde 31-12-2015	**3.098**	**20.381**	**2.514**	**25.993**
Mutaties				
Investeringen	0	7.126	1.328	8.454
Inbreng SOGL (verkrijgingsprijs)	847	8.685	0	9.531
Desinvesteringen*	0	0	0	0
Afschrijvingen	0	507	1.134	1.641
Inbreng SOGL (afschrijvingen)	0	5.367	0	5.367
Bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0
Saldo mutaties	**847**	**9.937**	**194**	**10.977**
Boekwaarde 31-12-2016				
Aanschafwaarde 31-12-2016	3.945	52.097	25.862	81.904
Cumulatieve waardeverminderingen	0	0	0	0
Cumulatieve afschrijvingen	0	21.779	23.154	44.933
Boekwaarde 31-12-2016	**3.945**	**30.318**	**2.708**	**36.971**

Bedragen * € 1,000,-

De WOZ waarden van de gebouwen en terreinen in eigendom bedraagt € 29.853.000 (peildatum: 31 december 2016). De verzekerde waarden van de gebouwen in eigendom bedragen € 70.000.000. (peildatum: 14 oktober 2013).

Als gevolg van de juridische fusie is Stichting Onroerend Goed Larenstein (SOGL) vanaf 1 januari 2016 opgegaan in Stichting Van Hall Larenstein, zijn de gebouwen en terreinen als 'inbreng SOGL' verantwoord onder de mutaties.

18 FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groeps-maatschappijen	Overige deelnemingen	Vordering op groeps-maatschappij	Totaal financiële vaste activa
Saldo per 31-12-2015	**2.795**	**46**	**2.204**	**5.045**
Investeringen en verstrekte leningen	0	0	0	0
Desinvesteringen en aflossingen	0	0	-2.204	-2.204
Waardeveranderingen	-2.795	0	0	-2.795
Aandeel in resultaat deelnemingen	0	304	0	304
Saldo per 31-12-2016	**0**	**350**	**0**	**350**

Bedragen * € 1,000,-

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

Dit betrof de deelneming in Stichting Onroerend Goed Larenstein, die vanaf 1 januari 2016 is deze Stichting gefuseerd met Stichting Van Hall Larenstein.

Overige deelnemingen

De deelneming in Stichting Kennisintensief Innovatief Ondernemerschap Gelderland (SKIOG), betreft een 33,3% belang gewaardeerd tegen vermogensmutatiemethode.

Vorderingen op groepsmaatschappijen

Dit betrof de vordering op Stichting Onroerend Goed Larenstein, die vanaf 12 januari is gefuseerd met Stichting Van Hall Larenstein.

De verstrekte lening u/g aan Stichting WAC bedraagt € 333.000, waarop (een gedeelte) van de voorziening deelneming WAC in mindering is gebracht van € 333.000, per balansdatum is de lening op nihil gewaardeerd.

De hoofdsom bedraagt € 349.000, het rentepercentage 1,5% per jaar en de maandelijkse aflossingstermijnen bedragen € 4.160. De einddatum van de lening is gewijzigd naar 1 oktober 2022. Als zekerheid is de gehele bedrijfsinventaris verpand, inclusief de voorraden, door Stichting WAC.

19 VOORRADEN

	31-12-2016	31-12-2015
Magazijnvoorraad onderwijs- & chemische artikelen	275	224
Totaal voorraden	**275**	**224**

Bedragen * € 1,000,-

De voorziening voor incourante voorraad bedraagt, evenals in 2015, nihil.
Er is geen magazijnvoorraad tegen lagere opbrengstwaarde gewaardeerd.

20 VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	31-12-2016	31-12-2015
Debiteuren	1.288	909
Voorziening voor mogelijk oninbare vorderingen	-20	-101
Totaal debiteuren	**1.268**	**808**
Kosten uitgevoerde werkzaamheden voor derden	3.130	1.772
Opdrachten van derden, geen EZ	3.130	1.772
Totaal onderhanden projecten	3.130	1.772
Overlopende activa	627	508
Overig	81	505
Totaal voorschotten en overlopende activa	**708**	**1.013**
Totaal vorderingen en overlopende activa	**5.106**	**3.593**

Bedragen * € 1,000,-

De onder de overige vorderingen en overlopende activa opgenomen vorderingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar. De toename van € 1,5 mln. kan volledig toegerekend worden aan de toename van kosten uitgevoerde werkzaamheden voor derden.
De vordering op Stichting WAC is vanaf 2016 opgenomen als vordering op groepsmaatschappij, in 2015 waren deze bedragen nog gerubriceerd onder debiteuren en crediteuren.

21 LIQUIDE MIDDELEN

	31-12-2016	31-12-2015
Kas	3	10
Bank (incl. kruisposten)	-123	3.593
Deposito	5.063	5.787
Totaal liquide middelen	**4.943**	**9.390**

Bedragen * € 1,000,-

Bank
Het saldo van de Bank van Van Hall Larenstein betreft de ABN-AMRO rekening-courantrekeningen. De saldi van deze bankrekeningen zijn vrij beschikbaar, ultimo 2016 is er sprake van negatief banksaldo van € 126.000. Bij de ABN-AMRO is een kredietfaciliteit beschikbaar van € 2.000.000. Als zekerheidsstelling is er 1^{e} hypotheekrecht verstrekt op het gebouw locatie Leeuwarden.

Deposito
De depositorekening bij de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten) is per 31 december 2012 geopend en heeft dezelfde looptijd als de lening o/g BNG opgenomen onder de langlopende schulden.
De deposito heeft een resterende looptijd van 8 jaar. Ieder kwartaal wordt de aflossing van de lening BNG direct in mindering gebracht op het saldo van de depositorekening.
De BNG depositorekening is volledig als zekerheid gesteld (openbaar pandrecht in de eerste rang) voor de onder de langlopende schulden opgenomen lening met de BNG.

22 EIGEN VERMOGEN

	Stand per 31-12-2015	Resultaat	Overige mutaties	Stand per 31-12-2016
Algemene reserves	15.280	54	0	15.334
Eigen Vermogen	**15.280**	**54**	**0**	**15.334**

Bedragen * € 1,000,-

De algemene reserves betreft volledig publieke reserves.

23 VOORZIENINGEN

	Stand per 31-12-2015	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31-12-2016
WW-verplichtingen	678	0	273	29	376
WIA-verplichtingen	136	141	0	136	141
Overige personele voorzieningen	335	253	55	0	533
Totaal voorzieningen	**1.149**	**394**	**328**	**165**	**1.050**

Bedragen * € 1,000,-

	31-12-2016	31-12-2015
Specificatie van de looptijd van de voorzieningen		
Kortlopend (vervallend uiterlijk binnen 1 jaar)	364	424
Langlopend (vervallend tussen 1 en 5 jaar)	685	676
Langlopend (vervallend na 5 jaar)	1	49
Totaal voorzieningen	**1.050**	**1.149**

Bedragen * € 1,000,-

Overige personele voorzieningen
Voorziening jubilea
Dit betreft de voorziening voor toekomstige verplichtingen voor gratificaties ambtsjubilea.

Voorziening werktijdvermindering
Dit betreft de voorziening voor een 8-tal medewerkers die gebruik maken de regeling werktijdvermindering senioren.

Voorziening duurzame inzetbaarheid
Deze voorziening bedraagt nihil, aangezien alleen voor het niet-zakelijke gedeelte een voorziening gevormd dient te worden. Aangezien geen enkele medewerker heeft aangegeven zijn uren te willen inzetten voor een sabbatical, is het niet mogelijk om een betrouwbare inschatting te geven van deze voorziening.

24 LANGLOPENDE SCHULDEN

	Stand per 31-12-2015	Toename schuld	Afname schuld	Stand per 31-12-2016
Overige langlopende schulden	5.064	8.000	1.224	11.840
Reservering voor decentrale arbeidsvoorwaarden	102	0	55	47
Totaal langlopende schulden	**5.166**	**8.000**	**1.279**	**11.887**

Bedragen * € 1,000,-

In 2009 is in verband met, de onder-uitputting van de reservering decentrale arbeidsvoorwaarden uit voorgaande jaren, met de vakbonden een afspraak gemaakt. Tot en met 2015 wordt jaarlijks een bedrag aangewend voor de besteding van decentrale arbeidsvoorwaarden, naast het reguliere jaarlijkse bedrag.

Overzicht overige langlopende schulden:

Omschrijving	Restant schuld	Hoofd som	Rente	Looptijd	Cumu-latieve aflossing	Langlopend > 5 jaar	Kortlopend < 1 jaar
BNG	4.340	8.500	4,51%	15 jaar	4.160	4.341	723
ABN-Amro	7.500	8.000	1,75%	10 jaar	500	7.100	400
Totaal	**11.840**	**16.500**			**4.660**	**11.441**	**1.123**

Bedragen * € 1,000,-

De hoofdsom van BNG lening was oorspronkelijk € 8,5 mln. Als zekerheidsstelling is een pandrecht verstrekt op de gelden die gestort zijn op de BNG depositorekening, dit vanwege het vervallen van de zekerheidstelling door de opheffing van het Waarborgfonds HBO in 2014. De rente bedraagt 4,51% per jaar. Medio 2016 heeft ABN-AMRO Bank een lening van € 8,0 mln. verstrekt. Als zekerheidstelling is 1e hypotheekrecht verstrekt op het gebouw locatie Leeuwarden. De rente bedraagt 1,75% per jaar.

25 KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2016	31-12-2015
Vooruit ontvangen van derden	4.796	4.355
Schulden leveranciers	1.995	3.372
Schulden leveranciers gelieerde partijen	0	348
Te betalen belastingen en premies	1.900	1.784
Nog uit te voeren onderzoek EZ	2.221	4.731
Overlopende passiva	4.742	4.736
Overig	3.720	3.324
Totaal kortlopende schulden	**19.374**	**22.650**

Bedragen * € 1,000,-

De kortlopende schulden zijn ten opzichte van 2015 afgenomen met € 3,3 mln.
Dit wordt veroorzaakt door een afname van het nog uit te voeren onderzoek EZ voor € 2,5 mln. en afname schulden leveranciers met € 1,4 mln., daar tegenover staat een stijging van de post vooruit ontvangen van derden € 0,4 mln.

De post “nog uit te voeren onderzoek EZ” maakt onderdeel uit van bijlage 2 “geoormerkte doelsubsidies OCW en EZ (model G)”.

De onder de overige schulden en overlopende passiva opgenomen verplichtingen hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen en rechten
Meerjarige financiële verplichtingen:
Overzicht aangegane verplichtingen ter zake van huur en operational lease.

Omschrijving	Totaal verplichtingen	Kortlopend < 1 jaar	Tussen 1 en 5 jaar	Langlopend > 5 jaar
Huurverplichtingen	0	0	0	0
Operational lease auto’s	48	22	26	0
Totaal	**48**	**22**	**26**	**0**

Bedragen * € 1,000,-

Operational lease
Dit betreffen de lease overeenkomsten ten behoeve van twee auto’s, die beschikbaar zijn gesteld aan de CvB leden. Dit betreft 1 leasecontract dat in juni 2013 is afgesloten voor een periode van 4 jaar en

1 leasecontract dat per 1 december 2016 is afgesloten, de maandelijkse leasetermijnen bedragen € 2.192 exclusief BTW.

Meerjarige contracten
Eind 2016 heeft Stichting Van Hall Larenstein 7 meerjarige contracten lopen inzake salarisverwerking, accountancy en ICT dienstverlening. De totale waarde van deze contracten bedraagt € 739.000, de expiratiedatum varieert van 30 juni 2017 tot 31 december 2019. De bijbehorende exploitatielast bedraagt plm. € 459.000 in 2017, € 219.000 in 2018 en € 61.000 in 2019.

6.4 Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten

26 BATEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
RIJKSBIJDRAGEN		
Rijksbijdragen EZ	32.587	32.049
Overige vergoedingen	554	1.527
TOTAAL RIJKSBIJDRAGEN	**33.141**	**33.576**
COLLEGE- EN CURSUSGELDEN		
College-, cursus en examengelden	9.103	8.627
TOTAAL COLLEGE- EN CURSUSGELDEN	**9.103**	**8.627**
BATEN WERK IN OPDRACHT VAN DERDEN		
Opbrengst werk voor derden	8.646	6.434
TOTAAL BATEN WERK VOOR DERDEN	**8.646**	**6.434**
OVERIGE BATEN		
Verhuurinkomsten	1.527	1.222
Detacheringen	1.141	987
Overige baten	1.012	1.026
TOTAAL OVERIGE BATEN	**3.680**	**3.235**
TOTAAL BATEN	**54.570**	**51.872**

Bedragen * € 1,000,-

LASTEN

27 PERSONELE LASTEN

	2016	Begroting 2016	2015
Bruto lonen en salarissen	26.503	26.394	24.212
Sociale lasten	3.020	2.500	2.666
Pensioenlasten	3.739	3.600	3.725
Lonen en salarissen	**33.262**	**32.494**	**30.603**
Dotatie personele voorzieningen	-24	300	-148
Personeel niet in loondienst	1.983	1.569	2.528
Overig	1.371	1.385	1.119
Overige personele lasten	**3.330**	**3.254**	**3.499**
Uitkeringen	-246	-65	-246
Totaal personele lasten	**36.346**	**35.683**	**33.856**

Bedragen * € 1,000,-

De bruto lonen en salarissen zijn ten opzichte van 2015 met € 2,4 mln. gestegen. Deze mutatie betreft de cao stijging van de lonen voor € 0,9 mln., de toename van de personele bezetting in 2016 met 14 fte's (€ 1,2 mln.) en accress stijging.

De personele formatie van Van Hall Larenstein bedraagt in 2016 449 fte's en in 2015 435 fte's. Bij Stichting WAC zijn 1,3 fte's in loondienst. De kosten voor personeel niet in loondienst zijn afgenomen met € 0,5 mln.

28 AFSCHRIJVINGEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Materiële vaste activa	1.641	983
Bijzondere waardeverminderingen	0	0
Totaal afschrijvingen	**1.641**	**983**

Bedragen * € 1,000,-

29 HUISVESTINGSLASTEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Huur	464	1.117
Verzekeringen	55	52
Onderhoud	735	589
Energie en water	536	469
Schoonmaakkosten	568	503
Heffingen	251	144
Overige huisvestingskosten	91	79
Totaal huisvestingslasten	**2.700**	**2.953**

Bedragen * € 1,000,-

30 OVERIGE LASTEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Administratie- en beheerslasten	6.905	10.626
Inventaris, apparatuur en leermiddelen	1.235	918
Dotatie c.q. vrijval overige voorzieningen	715	38
Overige	5.039	2.389
Totaal overige lasten	**13.894**	**13.971**

Bedragen * € 1,000,-

De administratie- en beheerslasten vallen in 2016 € 2,6 mln. lager uit ten opzichte van 2015, dit betreffen met name de eenmalige ICT ontvlechtingskosten en kosten van praktijkleren die in 2015 zijn gerealiseerd. De post "overige" betreft met name de bijdrage in materiële kosten en kosten diensten door derden ten behoeve van de projecten.

Onder de overige lasten is voor een bedrag van € 62.710 aan accountants- en advieskosten in het jaar 2016 opgenomen betreffende PWC. De ten laste van het boekjaar gebrachte kosten van de externe accountant en de accountantsorganisatie en het gehele netwerk waartoe deze onafhankelijke accountant behoort, zijn als volgt voor de groep:

Jaar 2016	PwC
A. Onderzoek van de jaarrekening	42.098
B. Andere controle opdrachten	13.588
C. Advieskosten op fiscaal terrein	7.024
D. Andere niet controle opdrachten	0
Totaal	62.710

Jaar 2015	PwC
A. Onderzoek van de jaarrekening	70.918
B. Andere controle opdrachten	0
C. Advieskosten op fiscaal terrein	6.138
D. Andere niet controle opdrachten	0
Totaal	77.056

Bovenstaande bedragen zijn inclusief B.T.W. en onderzoek van de jaarrekening is inclusief het bekostigingsonderzoek en de andere controle opdrachten betreffen de kosten van de accountantsverklaring voor de prestatie afspraken en de projectverklaringen voor externe subsidieverstrekkers.

31 FINANCIËLE BATEN EN LASTEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
Financiële baten	83	219
Financiële lasten	-322	-286
Totaal financiële baten en lasten	**-239**	**-67**

Bedragen * € 1,000,-

De financiële baten betreft de ontvangen rente op de Rabobank spaarrekeningen.
De financiële lasten betreft de verschuldigde rente over de lening BNG en de rentekosten van de Rabobank en ABN-AMRO rekening courantrekeningen en lening van ABN-AMRO.

32 RESULTAAT UIT DEELNEMINGEN

	Resultaat 2016	Resultaat 2015
SKIOG	305	0
Totaal resultaat uit deelnemingen	**-305**	**0**

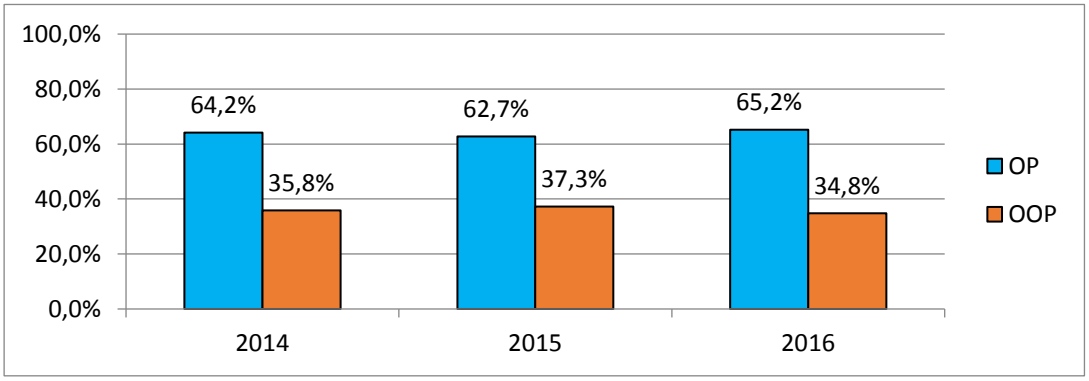
Bedragen * € 1,000,-

Het resultaat van de deelneming in Stichting Kennisintensief Innovatief Ondernemerschap Gelderland (SKIOG), betreft een 33,3% belang die vanaf 2016 tegen netto-vermogenswaarde wordt gewaardeerd.

33 GEMIDDELD AANTAL MEDEWERKERS

Gedurende het jaar 2016 waren er bij Van Hall Larenstein 449 fte's werkzaam en in 2015 435 fte's, waarbij alle medewerkers binnen Nederland werkzaam zijn. Bij Stichting WAC waren 1,3 fte's werkzaam.

Verhouding onderwijzend personeel (OP) en ondersteunend personeel (OOP)

7. Overige gegevens

7.1 Controleverklaring onafhankelijke accountant

Bijlagen

A. Baten werk in opdracht van derden naar type financier en type omzet

	2016	2015
Publiek		
Nationaal		
EZ	3.225	3.170
NWO/OCW	321	54
Overige Overheid	820	1.016
Onderwijsinstellingen	1.477	552
SNN	340	76
Subtotaal	**6.183**	**4.868**
Internationaal		
DGIS/Nuffic	93	483
EU	15	131
TASTE/Niche	683	194
Subtotaal	791	808
Totaal Publiek	**6.974**	**5.676**
Privaat		
Bedrijven	1.626	678
Particulieren	46	80
Totaal Privaat	**1.672**	**758**
TOTAAL GENERAAL	**8.646**	**6.434**

Bedragen * € 1000,-

B. Geoormerkte doelsubsidies OCW en EZ (Model G)

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningclausule

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	De prestatie is ultimo verslagjaar conform de beschikking	
	kenmerk	datum			geheel uitgevoerd en afgerond	nog niet geheel afgerond
TOTAAL			0	0		
Bedragen * €1000,-						

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule

G2-A Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m verslagjaar	Totale kosten	Te verrekenen ultimo verslagjaar
	kenmerk	datum				
Praktijkleren 2009	22000-941 en 22000-942	11-3-2009	1.240	1.240	1.240	0
TOTAAL			1.240	1.240	1.240	0
Bedragen * €1000,-						

G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing		Bedrag van de toewijzing	Saldo 01-01-2016 nog te besteden	Ontvangen t/m verslag jaar	Lasten in verslagjaar	Totale kosten 31-12-2016	Saldo nog te besteden ultimo verslagjaar
	kenmerk	datum						
Praktijkleren 2010 box1 par.2	CFI/BEK-2009/129320 M (verpl.nr. 22000-1176+1177)	12-11-2009	1.212	230	1.212	110	1092	120
Praktijkleren 2011 box1	Bijlage rijksbijdrage brief 2011 (22ND+24LE)	20-2-2011	1.262	173	1.262	0	1089	173
Praktijkleren 2012 par 2 art 4	Bijlage rijksbijdrage brief 2012 par. 2 (art. 4)	18-12-2012	1.289	219	1.289	0	1070	219
Inkoop Praktijkleren 2013 art 2/art 4	DGA-AK / 13216935 - MIP 2014 - 2015	20-12-2013	1.294	341	1.294	0	953	341
Praktijkleren 2014 box 1	Bijlage rijksbijdrage brief 2014 par.2 (art. 4)	18-12-2014	1.259	563	1.259	0	696	563
Praktijkleren 2015 box1 (par 2 art 4)	Bijlage rijksbijdrage brief 2015 par. 2 (art. 4)	18-12-2015	1.212	27	1.212	0	1.186	27
Centre of Expertise Agrodier	DGA-AK / 13125591 (verpl.nr. 1300015397)	25-10-2013	4.000	1.994	2.800	980	1.787	1.013
Projectgelden MIP	Bijlage rijksbijdrage brief 2015 par. 2 (art. 5 en 5a)	18-12-2015	2.926	2.240	2.926	1.461	2.147	779
OVP Natuuren Leefomgeving	verplichting 1300017348, DGA-AK/14063545, DGA-AK/15006760	16-5-2014	202	-38	165	4	207	-42
Kenniscentrum Natuuren Leefomgeving	verplichting 1300021694, DGAN-ANK / 15155562	17-12-2015	3.000	500	1.500	682	682	818
TOTAAL			17.656	6.249	14.919	3.237	10.907	4.011
Bedragen * €1000,-								

van hall larenstein
university of applied sciences

Agora 1
Postbus 1528
8901 BV Leeuwarden
058 284 61 00

Larensteinselaan 26a
Postbus 9001
6880 GB Velp
026 369 56 95

www.hvhl.nl